

2018 ve 2023 HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI A COMPARISON OF 2018 AND 2023 LIFE SCIENCES CURRICULA

Ahmet AKKAYA

MEB (Kozaklı M.Akif Ersoy İlkokulu)

akkayahmet87@gmail.com

ORCID No: 0000-0002-5137-0541

ÖZET

Geliş Tarihi:

09.05.2023

Kabul Tarihi:

30.06.2023

Yayın Tarihi:

30.06.2023

Anahtar Kelimeler

Hayat Bilgisi
Doküman Analizi
Program
Değerlendirme

Keywords

Life Sciences
Document Analysis
Curriculum
Evaluation

Bu araştırmanın amacı 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarını, programların genel yapısı altındaki başlıklar ve başlıklar altında yer alan açıklamalar çerçevesinde inceleyerek, belirlenen farklılıklar doğrultusunda karşılaştırmaktır. Bu çalışma durum çalışması modelinin kullanıldığı nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın verileri, 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarından elde edilmiştir. Verilerin analizi doküman analizi yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Programların karşılaştırıldığı bu araştırma ile hem 2018 Programında hem de 2023 Programında ortak olan 14 başlık altında farklı bölümlerin yer aldığı, bu bölümlerden sadece 4 tanesine ait içerikte farklılık olduğu belirlenmiştir. 4 farklı bölümde 8 değişiklik yapıldığı, yapılan değişikliklerin ise bazı kelime ve kavramlar ile kazanım ve kazanım açıklamalarına yönelik yapıldığı bulgularına ulaşılmıştır. Sonuç olarak, 2018 Programında değişikliğe gidilerek hazırlanan 2023 Programında dikkat çeken bir değişimin olmadığı, kelimeler ve kavramlar ile kazanım ve kazanımlardaki açıklamaların güncellenmesi ile sınırlı olarak bir değişimin yapıldığı ifade edilebilir. Hatta bu değişikliğin son zamanlarda hem ülkemizde hem de dünyanın farklı yerlerinde yaşanan acil durum ve doğa kaynaklı afetler ile bunlara paralel gelişme ve değişimler sonucu yapıldığı söylenebilir.

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the 2018 and 2023 Life Sciences Curriculum within the framework of the headings under the general structure of the programs and the explanations under the headings, and to compare the programs in line with the differences determined. This study was designed as a qualitative research using the case study model. The data of the research were obtained from the 2018 and 2023 Life Sciences Curriculum. The analysis of the data was made using the document analysis method. With this research in which the programs are compared, it has been determined that there are different sections under 14 titles that are common in both the 2018 Curriculum and the 2023 Curriculum, and there are differences in the content of only 4 of these sections. It was found that 8 changes were made in 4 different sections, and the changes were made for some words and concepts, and for learning outcomes and outcome explanations. As a result, it can be stated that there is no remarkable change in the 2023 Curriculum, which was prepared by making changes in the 2018 Curriculum, and a change was made limited to the updating of the words and concepts and the explanations in the achievements and achievements. In fact, it can be said that this change was made as a result of emergencies and natural disasters both in our country and in different parts of the world, and parallel developments and changes.

Atıf/Cite as: Akkaya, A. (2023). 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 4(1), 60-69.

Giriş

Formal olarak bir çocuğa yaşamın öğretilmesinde, yaşadığı dünyanın ve çevrenin tanıtılmasında, içinde bulunduğu toplumun değerlerinin benimsenmesinde ve yaşamını devam ettirmesi için gerekli temel yaşam becerilerinin kazandırılmasında ilkokulların ilk üç sınıfında okutulan hayat bilgisi derslerinin çok büyük bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Çünkü özel amacı temel yaşam becerileri ile değerleri öğretmek olan bu program, bu amaca yönelik hazırlanmış ve içeriğinde sosyal bilimler, fen bilimleri, sanat gibi birçok disiplini barındıran bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. Hayat Bilgisi dersi hayatın içindeki dinamikleri kullanarak çocuklara hayatı öğretmeyi amaçlar (Çelik, 2022a).

Farklı disiplinleri ve bilim dallarını kapsayan bir yapıda olan Hayat Bilgisi, okula başlayan çocukların gelişimini bütünsel bir biçimde destekleyen yaşantı temelli bir derstir (Çelik, 2022a). Hayat bilgisi dersi çocukların iyi birer vatandaş olarak yetiştirilmesi amacıyla yönelik olarak, çocuğun yaşadığı çevreye uyum sağlayabilmesi ve temel yaşam becerilerini formal olarak öğrenebilmesi amacıyla düzenlenmiştir (Aladağ, 2016). Topululaştırma ilkesinden hareketle ortaya çıkan bu ders, vatandaşlık eğitimi programının ilk halkasını oluşturmakta ve başta Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri olmak üzere birçok dersin alt yapısını oluşturmaktadır (Tay, 2017).

Hayat bilgisi dersinin tarihçesi Türkiye’de 1869 yılında, Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile “Faydalı Bilgiler” isimli dersin okullarda okutulmasıyla başlamış (Binbaşoğlu, 2003; Küçüktepe, 1998; Şahin, 2017), nitekim kendi adıyla programlara girmesi 1926 İlkokul Programıyla gerçekleşmiştir (Gündoğan, 2020; Tay, 2017). Cumhuriyet tarihi boyunca belli zamanlarda programda değişiklikler yapılmış olsa da bazı zamanlarda da program üzerinde bazı güncellemeler de yapılmıştır. Hayat Bilgisi dersine yönelik olarak 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015, 2017 ve 2018 yıllarında program üzerinde değişiklikler yapılmıştır (Atik & Aykaç, 2019). Son olarak, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 26.04.2023 tarihinde almış olduğu karar ile 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının güncellenerek 2023-2024 eğitim ve öğretim yılından itibaren tüm sınıf seviyelerinde uygulanmasına karar verilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2023).

Hayat Bilgisi Dersi 2023 Öğretim Programı, 2018 Programında olduğu gibi ilkokul 1, 2 ve 3. sınıflara yönelik tek bir program metni şeklinde hazırlanmıştır. Programa Milli Eğitim Bakanlığının öğretim programları tanıtım metni ile başlanmış ve hemen sonrasında öğretim programlarının amaçları ifade edilmiştir. Öğretim programlarının perspektifi başlığı altında değerler ve yetkinlikler açıklanmıştır. Yine programda ölçme ve değerlendirme yaklaşımı, öğretim programlarının bireysel gelişimle ilişkisi üzerinde durulmuştur (MEB, 2018; MEB, 2023). Buraya kadar olan kısmın tüm öğretim programlarında ortak olduğu söylenebilir.

Hayat Bilgisi Dersi 2023 Öğretim Programında bu derse yönelik olarak ilk başlık derse ilişkin özel amaçların yer aldığı bölümdür. Bu başlığın hemen devamında programda yer alan temel yaşam becerilerine yer verilmiş ve program uygulanırken dikkat edilmesi gereken hususlara maddeler halinde belirtilmiştir. Devamında öğretim programının organizasyon yapısı açıklanmış ve sınıf düzeylerine göre ders kitaplarının forma sayıları ve ebatları belirlenmiştir. Programın devamında sırasıyla 1. sınıf, 2. sınıf ve 3. sınıf kazanımlarına, ünite adlarına, kazanım sayılarına, kazanımlara ilişkin açıklamalara, ders saatleri ve yüzdelerine ilişkin bilgilere yer verilmiş ve genel itibarıyla 30 sayfalık bir program kitapçığı hazırlanmıştır (MEB, 2023).

Hazırlanan öğretim programları, dünyadaki değişme ve gelişmelere paralel olarak güncelliğini yitirebilmekte ve belli bir süre sonunda amacına hizmet edemez, ihtiyaçlara cevap veremez duruma gelebilmektedir. Bu durum öğretim programlarının güncellenmesini, değiştirilmesini ve hatta bazen de tamamen kaldırılmasını gündeme getirmektedir. Tüm bu süreçler ise öğretim programlarının geliştirilmesi ve değerlendirilmesini zorunlu hale getirmektedir.

Program geliştirme, programların öğeleri arasındaki dinamik ilişkilerin tamamı olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2015). Marsh & Willes (2007) program geliştirmeyi, programların değiştirilmesi amacıyla yönelik olarak bilerek ve ortaklaşa yapılan süreç ve etkinliklerin toplamı olarak ifade etmektedir. Oliva (1997) ise program geliştirmeyi kapsayıcı bir kavram olarak ifade etmekle birlikte bu sürecin programın planlanması, uygulanması, denemesi ve değerlendirilmesi gibi aşamaları barındırdığını ifade etmektedir. Bu aşamada, bir programın devam etmesinde, değiştirilmesinde, güncellenmesinde, tamamen kaldırılmasında veya programın etkililiğine ilişkin bir karar verilmesinde program değerlendirmenin öne çıktığı söylenebilir.

Program değerlendirmenin temel amacı programın zayıf ve güçlü yönlerinin belirlenerek istenen sonuçları üretip üretmediğinin ortaya konulmasıdır (Ornstein & Hunkins, 2004). Program değerlendirme, programın verimliliği hakkında bilgi toplanarak bu bilginin analiz edilmesi, sonuçların ortaya konularak bir karara varılması ve programların geliştirilmesi amacıyla yapılır (Wiles & Bondi, 1998). Program değerlendirme bilimsel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılır (Chelimsky, 1989).

Literatür incelendiğinde 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim programı ile ilgili değerlendirme çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Yapılan bu çalışmalar incelendiğinde, önemli bir bölümünün programın öğretmen görüşlerine göre değerlendirildiği çalışmalar olduğu görülmektedir (Öztürk, 2022; Karabörk, 2020; Yılmaz, 2020; Altun & Güler, 2020; Özgüç, 2019; Ekmen, 2019; Yıldız-Selbi, 2019). Ayrıca yapılan bazı çalışmalarda da doküman analizlerinin yapıldığı ve bu amaçla tek bir programın farklı öğelerinin değerlendirildiği, dikkat çekmektedir (Kıyıkçı, 2021; Karakuş, 2021; Karacaoğlu, 2020). Fakat 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim programının değerlendirildiği ya da kendinden önceki bir başka Hayat Bilgisi dersi öğretim programı ile karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi öğretim programlarındaki ana başlıklar ve başlıklar altında verilen açıklamalar esas alınmış, her iki program bu özellikleri bakımından karşılaştırılarak incelenmiştir. Daha önceden, bu iki programın karşılaştırıldığı çalışmanın yapılmamış olması nedeniyle bir ilki ifade eden bu çalışma bu açıdan önemli görülmektedir. 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının karşılaştırılmasının hem 2023 Programı ile yapılacak program değerlendirme çalışmalarına hem de 2018 Programı ile yapılmış olan program değerlendirme çalışmalarına tamamlayıcı nitelikte bir katkı sunacağı düşünülmektedir. Her iki program arasındaki farklılıkların ortaya konulması, farklılıkların ne düzeyde ve hangi unsurdan kaynaklandığının belirlenmesinin bu araştırmayı önemli kılacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmanın programın asıl uygulayıcısı olan öğretmenlere de farklı bir bakış açısı sunacağı öngörülmektedir.

Bu araştırmanın asıl amacı 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarını, programların genel yapısı altındaki başlıklar ve başlıklar altında yer alan açıklamalar çerçevesinde inceleyerek, belirlenen farklılıklar doğrultusunda programları karşılaştırmaktır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarındaki bölümler ve bu bölümlerdeki içeriklerin farklılık durumları nedir?
2. 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarındaki farklılıklar nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma durum çalışması modelinin kullanıldığı nitel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar, algı ve olayların doğal ortamında gerçekçi bir biçimde ortaya konulması amacıyla nitel süreçlerin izlendiği ve gözlem, doküman analizi ve görüşme gibi yöntemlerle verilerin toplandığı çalışmalardır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Durum çalışması bir ve ya birden fazla program, ortam ve ya olayın derinlemesine incelendiği yöntem olarak tanımlanmaktadır (McMillan, 2000). Bu araştırmada 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programları doküman analizine ile incelenmiş ve iki program arasındaki farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırma kapsamında doküman analizi kontrol formu kullanılmıştır. Kontrol formu her iki programda yer alan ve ortak olan başlıklara uygun olarak hazırlanmıştır. Kontrol formunun bir boyutunda program başlıklarına yer verilmiş iken diğer boyutunda başlıklar arası farklılıkların yazılacağı bölüme yer verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri, 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarından elde edilmiştir. Bu amaçla Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının internet sitesinde yer alan öğretim programları kısmından her iki program internet ortamından indirilerek kullanılmıştır.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma etik kurul izninin zorunlu olduğu bir çalışma olmadığından etik kurul izni alınmamıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizinde yazılı ve görsel materyaller derlenerek incelenir (Sönmez & Alacapınar, 2018). Doküman analizinde araştırmacı metin içindeki kelime veya kavramların belirlenmesi amacına yönelik olarak bunlar arasındaki ilişkileri ve varlığı belirleyerek analiz yapar ve bir çıkarımda bulunur (Büyüköztürk vd., 2016). Forster (1995)'e göre doküman inceleme dokümanlara ulaşma, dokümanların orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, verileri analiz etme ve verileri kullanma olarak beş aşamalı olarak gerçekleştirilir (Akt. Yıldırım & Şimşek, 2013). Doküman analizi sürecinde belirtilen bu analiz basamakları takip edilmiştir. İlk olarak internet üzerinden Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı web sitesinde yer alan 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarına ulaşılmıştır. Resmi internet sitesinde yer alan bu dokümanlar indirilmiş ve olduğu şekliyle kullanılmıştır. Dokümanları anlama aşamasında araştırmacının alt problemleri doğrultusunda her iki programdaki başlıklar karşılaştırılmış ve başlıklar altındaki içerik ayrı ayrı kontrol edilerek karşılaştırılmıştır. Verilerin analizi aşamasında örneklem seçme yapılmamış olup tüm doküman verisi analize tabi tutulmuştur. Her iki programda yer alan ve zaten ortak olan başlıklar kategoriler olarak belirlenmiş ve bu kategoriler altındaki içerik analiz birimi olarak saptanmıştır. Bu kategoriler altında yer alan içerik kontrol formu kullanılarak birebir karşılaştırılarak incelenmiş ve farklılıklar bu doğrultuda belirlenmiştir. Daha sonra ikinci bir kodlayıcı tarafından her iki program karşılaştırılarak farklılıklar tekrar belirlenmiş ve güvenilirlik hesaplaması yapılmıştır. Nitel araştırmalarda bu yöntem güvenilirliği artırmaktadır (Fraenkel & Wallen, 2008). Kodlayıcılar arası görüş birliğini hesaplamak için Miles & Huberman (1994) tarafından önerilen [görüş birliği / (görüş birliği + görüş ayrılığı) x 100] formülü kullanılarak iki kodlayıcı arasındaki uyum yüzdesi %100 olarak hesaplanmıştır. Kategorilerden yola çıkılarak belirlenen farklılık durumları ve farklılıklar bulgular kısmında tablolar ile sunulmuştur.

Bulgular

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında yer alan bölümler incelenmiş, bölümlere ait başlıklar ve bölümlerdeki farklılık durumları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Bölümlerin Karşılaştırılması

Bölüm Başlıkları (Kategoriler)	2018 Programında	2023 Programında	İçerik Farklılık Durumu
*MEB Öğretim Programları	✓	✓	Yok
*Öğretim Programlarının Amaçları	✓	✓	Yok
*Öğretim Programlarının Perspektifi	✓	✓	Yok
*Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı	✓	✓	Yok
*Bireysel Gelişim ve Öğretim Programları	✓	✓	Yok
*Sonuç	✓	✓	Yok
*Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Özel Amaçları	✓	✓	Yok
*Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Becerileri	✓	✓	Yok
*Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar	✓	✓	Yok
*Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı	✓	✓	Yok
*Hayat Bilgisi Dersi 1, 2 ve 3. Sınıflar Ders Kitabı Forma Sayıları ve Ebatları	✓	✓	Var
*1. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları	✓	✓	Var
*2. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları	✓	✓	Var
*3. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları	✓	✓	Var

Tablo 1 incelendiğinde hem 2018 hem de 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında 14 farklı bölümün olduğu görülmektedir. Bu bölümlerin isimlerinin her iki programda da bire bir aynı olduğu yine tablodan anlaşılmaktadır. Bu bölümlerin içeriklerine bakıldığında ise sadece Hayat Bilgisi Dersi 1, 2 ve 3. Sınıflar Ders

Kitabı Forma Sayıları ve Ebatları, 1. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları, 2. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları, 3. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları bölümlerinde içerik farklılıklarının olduğu belirlenmiştir. Diğer bölümlerin incelenmesinde herhangi bir farklılık tespit edilememiştir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında yer alan bölümler incelenerek karşılaştırılmış ve farklılıklar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarındaki Farklılıklar

Farklılık	2018 Programında	2023 Programında
Ders kitapları forma sayılarına ilişkin değişiklik	Sayfa 11	Sayfa 11
HB.1.4.5. numaralı kazanım ve açıklamalarına ilişkin değişiklik	Sayfa 16	Sayfa 16
Sayfadaki ilk paragrafta kelime düzeyinde yapılan değişiklik	Sayfa 18	Sayfa 18
HB.2.4.4. numaralı kazanım ve açıklamalarına ilişkin değişiklik	Sayfa 20	Sayfa 20
HB.2.6.6. numaralı kazanım ve açıklamalarına ilişkin değişiklik	Sayfa 22	Sayfa 22
HB.2.6.7. numaralı kazanım ve açıklamalarına ilişkin değişiklik	Sayfa 22	Sayfa 22
HB.3.4.4. numaralı kazanım ve açıklamalarına ilişkin değişiklik	Sayfa 25	Sayfa 25
HB.3.6.5. numaralı kazanımın açıklamasına ilişkin değişiklik	Sayfa 27	Sayfa 27

Tablo 2 incelendiğinde programlarda yer alan ve zaten ortak olan 4 farklı bölümde 8 değişiklik yapıldığı, yapılan değişikliklerin ise bazı kelime ve kavramlar ile kazanım ve kazanım açıklamalarına yönelik yapıldığı görülmektedir. 2018 programı ile kıyaslandığında 2023 programında 6 kazanım ve/veya açıklamaları üzerinde değişikliğe gidildiği, ders kitaplarının forma sayıları üzerinde değişiklik yapıldığı, bir kelime/kavram üzerinde de değişikliğe gidildiği görülmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, 2018 ve 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında ortak olarak 14 farklı başlık altında programın içeriğine yönelik bölümlere yer verildiği belirlenmiştir. Bu 14 başlıktan 10 tanesinin altında yer alan içerik birebir aynı iken diğer 4 başlık altında yer alan içerikte farklılıkların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her üç sınıf düzeyine ilişkin kazanım ve açıklamaların yer aldığı 3 bölüm ile Hayat Bilgisi Dersi 1, 2 ve 3. Sınıflar Ders Kitabı forma sayıları ve ebatları ile ilgili bölüm farklılıkların olduğu yerler olarak belirlenmiştir. Program diğer bölümlerinde hiçbir şekil ve surette değişiklik yapılmadığı, belirlenen bu farklılıklar dışında tüm içeriğin her iki programda da birebir aynı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu açıdan bakıldığında, 2023 Programı için 2018 Programının revize edilerek güncellenmiş şekli de denilebilir. Literatür incelendiğinde daha önceki yıllarda da programlarda benzer şekilde güncellemelerin yapıldığı anlaşılmaktadır. 2017 yılında taslak olarak geliştirilen Hayat Bilgisi Dersi Öğretim programı 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında yürürlüğe girmiş olsa da programın tekrar gözden geçirilmesi sonucu yapılan küçük değişikliklerle birlikte program 2018-2019 eğitim ve öğretim yılı itibariyle 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Gündoğan, 2022). Yine Yaşaroğlu (2017) tarafından yapılan çalışmada, 2015 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında yer alan amaçların kendinden önceki diğer programlarda da kısmen tekrarlandığı ve içerik bakımından 1968 ve 1998 Programları ile çok yakın benzerlikler içerdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı üzerinde 8 farklı değişiklik yapılarak 2023 Programının hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu değişikliklerin kavramlar, kelimeler düzeyinde ve sınırlı bir şekilde yapıldığını söylemek mümkündür. Programda yer alan “Hayat Bilgisi Dersi 1, 2 ve 3. Sınıflar Ders Kitabı Forma Sayıları ve Ebatları” başlığı altında 1 değişikliğe, “1.Sınıf Kazanım ve Açıklamaları” başlığı altında 1 değişikliğe, “2.Sınıf Kazanım ve Açıklamaları” başlığı altında 4 değişikliğe, “3.Sınıf Kazanım ve Açıklamaları” başlığı altında 2 değişikliğe yer verildiği belirlenmiştir.

Programın “Hayat Bilgisi Dersi 1, 2 ve 3. Sınıflar Ders Kitabı Forma Sayıları ve Ebatları” başlıklı bölümünde ders kitaplarının forma sayılarına ilişkin bir değişiklik yapılmıştır. Buna göre en fazla olabilecek forma sayısı en az ve en fazla olabilecek forma sayıları şeklinde düzenlenmiştir. Bu bölümde yapılan değişikliğin, ders kitaplarındaki her 16 sayfalık bölüme verilen isim olarak ifade edilebilen “forma” sayısının artırılması ve sınırlandırılması amacıyla yapıldığı anlaşılmaktadır. Böyle bir değişikliğe gidilerek, hem kitap içeriğinin geliştirilmesinin ve genişletilmesinin planlandığı, hem de kitaplardaki en az forma sayısının da belirtilerek kitap içeriğinin kısıtlanmasının ve daraltılmasının önüne geçilmek istendiği düşünülmektedir. Bununla birlikte 2018 Programında ders kitapları hazırlanırken olması gereken en fazla forma sayısı belli iken herhangi bir alt sınırlamanın olmadığı görülmektedir. Buna karşın 2023 Programında ders kitapları hazırlanırken olması gereken en fazla ve en az forma sayısı açıkça ifade edilmiştir.

Programın “1.Sınıf Kazanım ve Açıklamaları” başlıklı bölümünde hem HB.1.4.5. numaralı kazanıma hem de kazanımın açıklamasına ilişkin bir değişiklik söz konusudur. Bu kazanım ile 2018 Programında sadece acil durum telefonlarının öğretimi hedeflenmişken 2023 Programında hem acil durum telefonunun öğretiminin hem de acil durumlarda yapılması gereken doğru davranışların öğretilmesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca 2018 Programında acil durum telefonuna ilişkin bilgiler güncel değil iken 2023 Programında acil durum telefonuna ilişkin güncel bilgiye yer verildiği de görülmektedir. Bu değişiklik ile hem günlük hayatla ilişkili bilgilerin güncellenmek istendiği, hem de ülkemizin son yıllarda üst üste yaşadığı deprem, yangın, sel gibi afetler nedeniyle özellikle çocuklarda farkındalık yaratarak böylesi durumlarda yapılması gereken doğru davranışlara dikkat çekilmek istendiği söylenebilir. Yapılan bazı çalışmalarda 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımların güncel olmadığı, kazanımların güncel gelişmeler dikkate alınarak hazırlanmadığı, kazanımların geliştirilmesinin gerekli olduğu (Akkaya, 2023; Özgüç, 2019; Ekmen, 2019; Yılmaz, 2020; Karabörk, 2020) sonuçları dikkate alındığında yapılan bu güncelleme yerinde ve doğru olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, yapılan bu değişiklik ile bireysel ve toplumsal faydanın gözetilerek içerik seçiminde dikkat edilmesi gereken ilkelere anlamlılık/önemlilik ilkesine de dikkat edildiğini söylemek mümkündür. Çünkü bu ilke toplumsal sorun ve problemlerle ilgilidir (Baykara, 2014). Bununla birlikte Varış (1994) içerik seçiminde toplumsal ve bireysel fayda ölçütleri doğrultusunda hareket edilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Programın “2. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları” başlıklı bölümünde ilk paragrafta bir kelime/kavrama ilişkin değişiklik yapılmıştır. Bu kısımda “doğal afetler” ifadesi “doğa kaynaklı afetler” olarak değiştirilmiştir. Doğa kaynaklı afetler deprem, sel, çığ, dolu, kuraklık, göktaşı düşmesi gibi oluşumu engellenemeyen ve kaynağı dünya dışında olan tehlikelerden kaynaklanan doğa olaylarının sonuçları olarak ifade edilmektedir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD], 2023). Doğa kaynaklı afet ile yapılan başka bir tanım da, ulusal ya da uluslararası yardımları zorunlu kılan, yerel imkânlarla mücadeleyi sınırlayan durum ya da olaylar olarak ifade edilmektedir (Kim, 2011). Bu tanımlara göre “doğa kaynaklı afet” ifadesi daha kapsamlı ve küresel sorunları ve gelişmeleri de kapsadığı için bu ifadeye programda yer verilmesinin uygun olduğu söylenebilir.

Programın “2.Sınıf Kazanım ve Açıklamaları” başlıklı bölümünde HB.2.4.4. numaralı, HB.2.6.6. numaralı ve HB.2.6.7. numaralı kazanımlarda hem kazanım hem de kazanım açıklamaları düzeyinde bir değişiklik söz konusudur. Bu kısımda da yukarıda ifade edilen değişikliklere paralel olarak bazı güncellemelerin ve değişikliklerin yapıldığı görülmektedir. HB.2.4.4. numaralı kazanıma bakıldığında, çocuğun acil durumlarda yardım alabileceği kişi ve kurumları bilmesi hedefinden vazgeçilmiş, acil durumlarda yapılması gereken doğru davranışları uygulamasına yönelik bir hedef ifadesi yazılmıştır. Bir önceki kazanımda bilgi basamağında olan bu hedefin uygulama basamağında yazılması manidardır. Programın sarmal yapısına uygun olarak bir alt sınıfta öğrenilen bilginin bu sınıf düzeyinde uygulatılmasının hedeflenmesi bu açıdan önem arz etmektedir. Bu değişiklik ile birlikte çocukların bir alt sınıfta öğrendiği bilgileri uygulayarak içselleştirebileceği ve öğrenmelerin kalıcılığını bu şekilde artırabileceği söylenebilir. Uygulama alıştırma yapma, problem çözmeyi kapsar ve öğrenci uygulama sonucu davranışı alışkanlık haline getirir (Demirel, 2015). HB.2.6.6. numaralı ve HB.2.6.7. numaralı kazanımlara bakıldığında bu kazanımlarda yine “doğa kaynaklı afet” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Burada sadece kavram düzeyinde küçük bir değişikliğe gidilmişse de HB.2.6.7. numaralı kazanımın açıklamasında afet ve acil durumlarda yapılması gereken davranışların uygulama düzeyinde öğretilmesinin hedeflenmesi önemli görülmektedir. Ayrıca bir alt sınıfta bilgi düzeyinde olan bir hedefin uygulama düzeyine getirilmesi ile öğrencinin bilgiyi hem anlatması hem de uygulamasının sağlanacağı bu sayede de hatırlamanın daha üst seviyeye

çıkarılabileceği söylenebilir. Nitekim araştırmalara göre öğrencilerin derslerde yapıp anlattıklarının %70'ini hatırladıkları belirtilmektedir (Lang, McBeath & File, 1995).

Programın "3.Sınıf Kazanım ve Açıklamaları" başlıklı bölümünde HB.3.4.4. numaralı kazanımda afet ve acil durum sonrasında yapılması gerekenlere ilişkin bir kazanım yazılmıştır. Ayrıca kazanım açıklamasında acil durum bilgi kartı ve toplanma alanlarına dikkat çekilmiştir. Afet yönetimine ilişkin güncel gelişmeler ve kararlar değerlendirildiğinde yapılan bu değişikliğinde güncel şartlar ve gelişmeler dikkate alınarak yapıldığı söylenebilir. Nitekim bilginin güncelliği içerik seçiminde dikkat edilmesi gereken noktalardan biridir (Demirel, 2015). Çelik (2022b) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersi kazanımlarının gelişen teknolojiye ayak uyduramadığını düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Yapılan bu güncelleme ile bu sorunun çözümüne yönelik kısmen de olsa bir adım atıldığı söylenebilir. HB.3.6.5. numaralı kazanım açıklamasında ise sadece bir kelime çıkarılarak (daha iyi) kavram karmaşasının önüne geçilmeye çalışıldığı söylenebilir.

2018 Programında yapılan değişikliklerle hazırlanan 2023 Programının bir önceki programdan çok farklı olduğu söylenemez. Zaten yapılan değişikliklere bakıldığında, genel olarak kazanımlar ve açıklamaları düzeyinde olduğu, bunun 6 kazanımla sınırlı olduğu ve acil durum ve doğa kaynaklı afetlere yönelik değişiklikler olduğu açıkça görülmektedir. Böyle bir değişikliğe gidilmesinde son zamanlarda hem ülkemizde hem de dünyanın farklı yerlerinde yaşanan afetlerin etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca bu değişiklik hem ulusal hem de uluslararası bazı gelişme ve değişimlerin takip edilerek bu değişikliklerin programa yansıtılmaya çalışıldığının göstergesidir. Genel olarak değerlendirildiğinde, 2018 programında değişikliğe gidilerek hazırlanan 2023 Programında dikkat çeken bir değişimin olmadığı, birkaç kelime ve kavram ile birkaç kazanım ve kazanımlardaki açıklamaların güncellenmesi ile sınırlı olarak bir değişimin yapıldığı ifade edilebilir.

Bu araştırmada ulaşılan sonuçlara bakılarak, program hazırlayıcılara ve karar vericilere 2023 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımların tamamının gözden geçirilerek güncelliğinin gözden geçirilmesi önerilmektedir. Ayrıca programların genel yapısı, felsefesi, kazanımları büyük ölçüde değiştirilmediği sürece hazırlanan öğretim programlarının yeni bir program olarak değil de güncellenmiş versiyonlar olarak yayınlanması önerilmektedir.

Kaynakça

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD]. (2023). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
- Akkaya, A. (2023). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının CIPP Modeline Göre Değerlendirilmesi* [Doktora tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Aladağ, S. (2016). Hayat Bilgisi: Tanımı, amacı ve doğası. S. Güven ve S. Kaymakçı (Ed.), *Hayat Bilgisi öğretimi* içinde (1-21). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Altun, T. & Güler, T. (2020). Sınıf öğretmenlerinin yenilenen Hayat Bilgisi programı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 54-78.
- Atik, S. & Aykaç, N. (2019). Hayat Bilgisi öğretim programlarının değerlendirilmesi (1926-2018). *Trakya Eğitim Dergisi*. 9(4), 708-722.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Abi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Baykara, K. (2014). İçeriğin ve eğitim durumlarının düzenlenmesi. H. Şeker (Ed.), *Eğitimde program geliştirme kavramlar yaklaşımlar* içinde (163-181). Ankara: Anı Yayınları.
- Binbaşoğlu, C. (2003). *Hayat Bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Chelmsky, E. (1989). *Program evaluation: Patterns and directions*. Washington D.C.: The American Society for Public Administration.

- Çelik, Ö. (2022a). Hayat bilgisi dersinin amacı, kapsamı ve içeriği. V. Aktepe ve M. Gündüz (Ed.), *Kuramdan uygulamaya Hayat Bilgisi öğretimi içinde* (2-25). Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, Ö. (2022b). 2018 hayat bilgisi dersi öğretim programının uygulanabilirliğine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 5(2), 588-608. DOI: 10.33400/kuje.1146718
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ekmen, M. (2019). *Hayat Bilgisi öğretim programı kazanımlarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2008). *How to design and evaluate research in education*. New York: Mc Graw-Hill.
- Gündoğan, A. (2020). Hayat Bilgisi dersinin dünyadaki ve Türkiye'deki tarihsel gelişimi. V. Aktepe ve M. Gündüz (Ed.), *Kuramdan uygulamaya Hayat Bilgisi öğretimi içinde* (22-55). Ankara: Pegem Akademi.
- Karabörk, T. (2020). *İlkokul 1. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2020). 2. sınıf Hayat Bilgisi kazanımlarının alanyazındaki ölçütlere göre incelenmesi ve düzeylerinin belirlenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 34-62.
- Karakuş, C. (2021). İlkokul Hayat Bilgisi Programı (2018) kazanımlarının yaşam becerileri yönünden incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 1-25. <http://doi.org/10.33400/kuje.824004>
- Kıyıkçı, A. (2021). *2018 Hayat Bilgisi öğretim programlarının ve uygulamalarının öğrencilere 21. yüzyıl becerilerini kazandırma durumlarının incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Küçüktepe, C. (1998). *EARGED tarafından geliştirilen 1998 Hayat Bilgisi Programının program geliştirme ilkelerine uygunluk derecesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Lang, H., McBeath, A. & File, J. (1995). *Teaching strategies and methods for student, centered instruction*. Toronto: Harcourt Brace.
- Marsh, C.J. & Willis, G. (2007). *Curriculum: Alternative approaches, ongoing issues*. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Mcmillan, J. H. (2000). *Educational research: Fundamentals for the consumer*. New York: Addison Wesley Longman Inc.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2. edition). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar)*. Ankara. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=326>
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2023). *İlkokul Hayat Bilgisi Dersi (1, 2 ve 3. Sınıflar) Öğretim Programı'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kurul Kararı ve Öğretim Programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=1263>
- Oliva, P. F. (1997). *Developing the curriculum*. USA: Longman.
- Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P. (2004). *Curriculum foundations: Principles and theory*. Boston: Allyn and Bacon.
- Özgüç, C. (2019). *İlkokul 2. sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Öztürk, S. (2022). *İlkokul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Öğretim Programına ilişkin görüşleri*. [Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. (2018). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı.

- Şahin, M. (2017). Social studies curricula in Turkey historical evolution. *European Journal of Education Studies*. 3(2), 48-64.
- Tay, B. (2017). Hayat Bilgisi: Hayatın bilgisi. B. Tay (Ed.), *Etkinlik örnekleriyle Hayat Bilgisi öğretimi içinde* (1-39). Ankara: Pegem Akademi.
- Varış, F. (1994). *Eğitimde program geliştirme teori ve teknikler*. Ankara: Alkım Kitapçılık.
- Wiles, J. & Bondi, J. (1998). *Curriculum development: A guide to practice*. New Jersey: Merrill an İmprint of Prentice Hall.
- Yaldız-Selbi, Y. (2019). *2018 Hayat Bilgisi Öğretim Programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Mersin İli Örneği)*. [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yaşaroğlu, C. (2017). 2015 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(51), 859-873.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, F. (2020). *2018 Hayat Bilgisi Öğretim Programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi: İstanbul ili örneği*. [Yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

EXTENDED SUMMARY

It is thought that the life studies lessons taught in the first three grades of primary schools are of great importance in formally teaching a child about life, introducing the world and the environment he lives in, adopting the values of the society he lives in, and gaining the basic life skills necessary for him to continue his life. Although changes have been made to this curriculum at certain times throughout the history of the Republic, some updates have also been made to the program at other times. For the Life Sciences lesson, changes were made in the curriculum in 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015, 2017, and 2018 (Atik & Aykaç, 2019). However, with the decision taken by the Ministry of National Education Board of Education and Discipline on April 26, 2023, it was decided to update the 2018 Life Studies Curriculum and apply it to all grade levels starting from the 2023–2024 academic year (Ministry of National Education [MEB], 2023).

The main purpose of this research is to examine the 2018 and 2023 Life Sciences Curriculum within the framework of the headings under the general structure of the programs and the explanations under the headings, and to compare the programs in line with the differences determined. In line with this main purpose, answers to the following questions were sought:

What are the sections in the 2018 and 2023 Life Sciences Curriculum and the differences in the contents of these sections?

What are the differences between the 2018 and 2023 Life Sciences curricula?

This research was designed as a qualitative study using the case study model. In this research, the 2018 and 2023 Life Sciences curricula were examined with document analysis, and the differences between the two programs were tried to be revealed. Within the scope of this research, a document analysis control form was used. The data for this research were obtained from the 2018 and 2023 Life Sciences curricula. For this purpose, both programs were downloaded and used from the curriculum section on the website of the Board of Education and Discipline. Ethics committee approval was not obtained for this study since it is not a mandatory study. In this study, document analysis techniques were used.

With this research, it has been found that there are 14 different departments in both the 2018 and 2023 Life Sciences Curriculum, and the names of these departments are exactly the same in both curricula. Again, when the contents of these sections are examined, it has been determined that there are content differences only in the 1st, 2nd, and 3rd Grade Textbook Uniform Numbers and Sizes, 1st Grade Outcomes and Explanations, 2nd Grade Outcomes and Explanations, and 3rd Grade Outcomes and Explanations. No difference was found in the examination of other sections.

In addition, it has been determined that 8 changes have been made in 4 different sections of the curriculum that are already common, and the changes made are for some words and concepts and for learning outcomes and outcome explanations. When compared to the 2018 Curriculum, it was found that six acquisitions and/or explanations were changed in the 2023 Curriculum; changes were made to the number of forms in the textbooks; and a change was made to a word or concept.

As a result, it can be stated that there is no remarkable change in the 2023 Curriculum, which was prepared by making changes in the 2018 Curriculum, and a change was made limited to the updating of the words and concepts and the explanations in the achievements. In fact, it can be said that this change was made as a result of emergencies and natural disasters both in our country and in different parts of the world, as well as parallel developments and changes.